

Entomologia - Toni Sala

Els contes que obren i tanquen el recull amb què Toni Sala (Sant Feliu de Guíxols, 1969) va guanyar el premi Documenta poden servir per mostrar la manera de treballar d'aquest autor. *Res de nou*, el primer del llibre, estableix els diferents nivells de coneixement a partir de la fecunda metàfora del femer. En la profunditat dels excrements, explica el narrador, hi fan vida uns cucs de la mida d'un fideu. Els escarabats pilots que es mouen a la superfície dels fems no tenen prou imaginació per saber que sota seu, en els confins de la putrefacció, hi viuen cucs blancs, «suaus com la pell d'un nadó». Aquest conte sembla suggerir que és preferible que l'escriptor - l'entomòleg- centri la feina en les capes invisibles de fems, on la podridura produeix formes de vida insospitades, en comptes de relatar el que succeeix sota la capa del sol, on ja està tot dit.

El protagonista del conte titulat *La vida nova*, l'últim del llibre, pot simbolitzar la figura del lector, disposat a transformar-se -mentre dura la ficció- en el que l'escriptor li demani, al marge que la transformació signifiqui una millora o un empitjorament de la qualitat de vida. Alguns dels contes de Toni Sala plantegen situacions angoixants o reprovables; l'únic que compta, però, és que l'autor compleixi el contracte signat des del primer conte, és a dir, que es capbussi en els fems vitals per mostrar-nos les criatures que s'hi amaguen. La majoria dels contes d'*Entomologia* mostren una certa voluntat de mostrar la cara oculta de la realitat.

Potser per això la constel·lació temàtica a la qual Toni Sala dedica els millors contes no és gaire freqüent en la literatura actual: la bondat i tot de qüestions limítrofs com la maldat, la justícia, el càstig, la penitència, la renúncia. De la lectura d'*Entomologia* s'extreu que bondat i maldat estan separades tan sols pel fil de seda de les aparences, si fa no fa com l'èxit i el fracàs. Les combinacions morals són infinites: una certa constància en el fracàs es pot considerar un èxit (*Conte del drapaire*), igual com l'amor pot ser sinònim de mort (*Lover man*), o la felicitat no té per què ser incompatible amb la incomoditat (*La contenció*) o l'assassinat (*La mala consciència*). No cal que tots els contes incloguin acció, sempre que mostrin una mirada singular (*El despatx*). Els retrats físics de Toni Sala s'acosten a la genealogia moral, igual com els seus objectes no estan desproveïts de sentiments.

Hi ha dues maneres de badar que resulten essencials per escriure llibres, i que Toni Sala demostra haver practicar en major o menor grau: badar per la llengua i badar per la vida. En primer lloc, *Entomologia* demostra una certa tendència a badar per la llengua, ja que l'autor passeja per les paraules com si es trobés en un paisatge conegut. Toni Sala manté relacions de familiaritat -potser cordials- amb el seu instrument de treball, i potser per això gosa apartar-se del llenguatge estàndard. Un autor de contes no

té per què defugir el llenguatge connotatiu de la mateixa manera que el defuig un redactor de notícies, sempre que mantingui un cert sentit del ridícul. Com en la resta dels àmbits, en el de la llengua Toni Sala es mou entre el risc i la contenció: sap trobar un estil propi sense malabarismes innecessaris. De fet, l'única manera de superar el despullament suprem dels contes de Quim Monzó és jugant en camp propi, és a dir, tornant-los a vestir amb una roba feta a mida.

Toni Sala bada per la vida en les dues accepcions: la vida exterior (això que ens obstinem a anomenar *realitat*) i la vida interior (això que, a falta de paraules millors, continuem anomenant *ànima*). Sala passeja per dins i fora del cos, i aixeca acta notarial del que veu. Certs paisatges interiors només es poden descriure en el clima glacial de les sales de dissecció. La mà que guia el bisturí (la pala que remou els fems) es capté amb ofici, però la mirada que separa els plec de carn per contemplar les vísceres no pot estar desproveïda d'avidesa. Em sembla que entre aquestes dues fronteres se situa l'art en general, i l'art d'escriure contes en particular.